

Tednik Učiteljski Tovariš.

Glasilo avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva.

Štev. 33.

V Ljubljani, 17. velikega srpana 1906.

XLVI. leto.

„Učiteljski Tovariš“ izhaja vsak petek. Ako je na ta dan praznik, izide list dan pozneje. Vse leto stoji 8 K, pol leta 4 K, četrt leta 2 K. Spise je pošiljati samo na naslov: Uredništvo „Učiteljskega Tovariša“ v Idriji. Naročnino prejema Frančišek Črnagoj, nadučitelj v Ljubljani (Barje). — Vse pošiljate naj se pošiljajo franko. — Rokopisov ne vračamo. — Oglasi in poslanice stanejo za stran 30 K, pol strani 16 K, $\frac{1}{3}$ strani 10 K, $\frac{1}{4}$ strani 8 K, $\frac{1}{8}$ strani 4 K; manjši inserati po 30 h petit-vrsta. Večkratno objavljane po dogovoru. Priloge poleg poštnine 6 K.

Vsebina: Udarec — s kolom. — Naš denarni zavod. — Dobra znamenja. — Slika k istrskim razmeram. — Pisarna. — Risanje v ljudski šoli po sedanjih zahtevah. — Književnost in umetnost. — Vestnik. — Razgled po šolskem svetu. — Uradni razpisi učiteljskih služb. — Inserati.

Udarec — s kolom.

II.

Sedaj, ko smo si vtisnili v spomin uničujočo obsodbo „Slovenskega Naroda“, je treba, da se zagovarjamo in da to obsodbo ovržemo. Bili so časi — in ni dolgo od tedaj — ko je zagovarjal učiteljstvo „Slovenski Narod“ sam, a ti časi so se naglo izpremenili. Roka, ki nas je gladila, nas bije: napredni „Slovenski Narod“ je stopil v krog tistih listov, ki so bili in so še sedaj učiteljstvu sovražni. To se je zgodilo v tistem hipu, ko smo izpregovorili odkrito besedo glede narodno-napredne stranke z namenom, da jo opozorimo na njene napake in ji tako pomoremo, da spozna samo sebe in se reši, ako se še more rešiti. To se je zgodilo v tistem hipu, ko smo kupili svojo tiskarno in svoj list iz „Narodne tiskarne“ preselili vanjo . . .

„Slovenski Narod“ pravi, da je naš članek „Učitelj in politika“ oblasten in nadut, da je prepleten s prepotentnimi napadi in krivičnimi grajami. Tega pa „Slovenski Narod“ ni dokazal. Njegova izvajanja bi služila kot dokaz takih trditve le tedaj, ako bi bili vsi ljudje mnenja, da je mogoče naše mirne, stvarne in neovržne trditve ovreči zgolj z oblastnostjo, nadutostjo, prepotentnostjo in krivičnostjo „Narodovega“ člankarja. Toda to ne gre!

Taka pisava je seveda samo in golo bagatelizovanje, kakor smo že rekli, in pri razsodnih ljudeh se z njo nič ne opravi, tem manj pri nas, ki se vendar poznamo in ki vemo, kolika je naša moč in naša veljava in kakšni so uspehi našega dela v šoli in izven šole.

Bojzljivo kuretnino, ki ne ume nič drugega, nego da časih zakokodaka v „Učit. Tov.“ in ki ne da od sebe nobene fige, nas imenuje tisti „Slovenski Narod“, ki je neštetokrat pisal, da je naše učiteljstvo probujeno, delavno in izborno organizovano, ki nas je imenoval pijonirje prosvete. Kolikokrat nas je povzdigoval ta list, ko smo sprejeli boj s klerikalizmom, ki ga bojujemo do današnjega dne vztrajno in neustrašeno za napredek šolstva, za svojo organizacijo, za izboljšanje svojega gmotnega stanja, za probujanje narodne zavesti ter za povzdigo socialne blaginje našega ljudstva. Tako smo delali s peresom in dejanjem do današnjega dne. Ni dolgo temu, kar se je eden liberalnih prvakov čudil uspehom našega dela, češ, tc je čudovita vztrajnost,

da vzmorete toliko ob tako žalostnih gmotnih razmerah. Vse to delo pa imenuje sedaj „Slovenski Narod“ — kokodakanje bojazljive kuretnine. To je sramotno ironizovanje poštenega dela, ki ni vredno dostojnega časopisja in resnih politikov!

Ako hočemo biti kot odgojitelji stvarni in nepristranski — in kot učitelji moramo biti taki! — tedaj moramo povedati tudi liberalizmu to, kar mu gre. Za vse, kar je storil liberalizem za nas, smo mu hvaležni, a te hvaležnosti ne smemo smatrati za železne sponse, ki bi nam branile, svobodno izražati svoje misli. To že zategadelj ne, ker smo tudi mi svobodni državljani in ker velja tudi za nas člen XIII. državnega osnovnega zakona. Svobodomiseln list bi moral biti vesel vsakega svobodnega pokreta. Ako takoj zamahne s kolom, kakor hitro se toliko desetletij tlačeni stan, kakršen je naš, iz šablonskega posnemanja importiranih idej dvigne do lastnega razsojanja faktičnih razmer in ubere svojo pot, tisto in tako, ki se mu zdi najpripravnjša, da dospe do svojih smotrov, potem degraduje tak list samega sebe do žalostnih nižav reakcionarstva, ki je v našem primeru identično s terorizmom. Od obojega — od reakcionarstva in terorizma — smo mi daleč stran, ker se bojujemo za stvar, ne pa za strankarstvo in osebnosti. V svojem listu dajemo prostora vsem naprednim strujam, da izražajo svoje misli. „Slovenski Narod“ nas s svojim napadom ni ustrašil, zatoj bomo ravnali na ta način tudi v bodoče. Tako imamo vsaj program, ki ga narodno-napredna stranka nima in ga tudi še dolgo ne bo imela, ako bodo delali tako, kakor delajo sedaj. Naš program je delo, ki mu zagotavljajo uspeh napredni elementi, ki se zgrinjajo okolo nas! Mi hočemo pred vsem ojačiti sami sebe, ker smo prepričani, da je le tedaj mogoče uspešno in vztrajno koristiti drugim, ako je stan, skupina, stranka močna sama v sebi, ako ima življensko moč.

V deželnem zboru kranjskem ima moč nemško-slovenska liberalna večina. Storila je za učiteljstvo to in ono, a ne tega, kar bi lahko in kar bi morala, ako bi hotela. Padale so z bogate mize samo drobtine. Hvaležni smo tudi zanje, a obenem moramo pritrditi onim, ki se jim dviga žolč, ko gledajo v vednem zapostavljanju užaljenost človeškega dostojanstva in podcenjevanje narodni vzgoji posvečenih in darovanih moči!

Zatorej je bila že dolžnost do nas samih, da smo se oprijeli edinega rešilnega sredstva: samopomoči, organizacije. Mislimo, da poznajo tudi v uredništvu „Slovenskega Naroda“ našo organizacijo, saj so jo stokrat hvalili doslej, dokler nismo prišli do svoje tiskarne. Zato smemo tudi tem gospodom povedati, da smo dali od sebe mnogo več nego samo prostaško figo. — Delo v naši organizaciji še daleko ni gotovo. Načrti, ki jih imamo sedaj, bodo dovršeni nekako v petih letih, potem zasnujemo druge. Toliko bo še fig, da se bodo gospodje čudili in se pri nas učili, kako se mora delati.

„Večina učiteljstva itak ničesar ne stori za stranko“ in „Učitelji so stranki veliko več škodovali nego koristili“, pravi „Narod“. Dobro! Zakaj pa tega niso povedali prej? Zakaj so pa bili tako nespametni, da so si dali škodovati, namesto da bi škodljivce prepodili? Koliko so vredni taki voditelji, ki vedo, da raste ljulika med bogato njihovo pšenico, pa je ne iztrebijo, ampak puste, da se zaduši celo zdrava rast?! Ali niso te trditve tako naivne in otročje, da se jim mora smejati ves svet? Kar trdi „Narod“, ni res; res pa je, da se je učiteljstvo še preveč izpostavljalo za stranko, ki stoji in pade z njim, kakor je dvakrat trdil dr. Tavčar, voditelj te stranke. Kdo trdi resnice: ali „Narod“ ali dr. Tavčar, „Narodov“ glavni urednik? Trdimo brez pretiravanja, da je že vsakega drugega učitelja napadel „Slovenec“ ali „Domoljub“ ali bivši „Slovenski List“, očitajoč mu, da ni nič drugega nego liberalni agitator. To je trdil na zadnjem svojem shodu tudi klerikalni poslanec Jaklič in to je trdil „Slovenec“ o priliki zadnje državnozbornske volitve na Štajerskem. Trdimo, da bi narodno-napredne stranke že davno več ne bilo, ako se ne bi učiteljstvo toliko pehalo zanjo. In sedaj pride „Narod“ in zabrusi temu učiteljstvu tako v obraz!

Toda pogledjmo, kaj je storil liberalizem — sam zase!

Nastal je kot protisila klerikalnemu stremljenju po posvetni nadvladi. Pri nas bije ljut boj zoper klerikalne ideale vse neodvisno časopisje. Tak boj je potreben, brez njega bi nastala mlačnost, narod bi padal in umrl. Stranka gleda stranki na prste. Kakor v vsakem boju tako ni tudi tukaj zmaga odvisna od same moči, marveč od spretnosti in delavnosti vodstva. To mora organizovati svoje čete, ako neče biti v boju poraženo. Kako pa je organizovana liberalna stranka? Bože mili! Ustanovili so jo pred kakimi dvajsetimi leti. Do letos ji je predsedoval dr. Bleiweis-Trsteniški, a ta slavni vojskovodja se ni pokazal nikdar na dan. Kaj vemo o njegovem delovanju, kaj o njegovem vojevanju? Tako je na oni strani samo tista figa, ki jo sedaj „Slovenski Narod“ moli učiteljstvu pod nos! Ali naj gredo vojaki sami brez vojskovodje v boj? Zgodilo se je, da se je zavzel ob neki priliki naš tovariš v svoji občini za napredno stranko in s tem zabredel v sitnosti in si nakopal mnogo sovraštva. Iskat je šel v Ljubljano k nekemu liberalnemu prvaku pomoči in sveta ali — kakor pravi „Narod“ — trgal je okrog njega podplate, ker je delal za njegovo stranko. In kaj mu je odgovoril ta prvak? „Kaj vas briga to! Čemu se izpostavljate!“ S tem je bilo vse opravljeno! Figo pod nos — pa mirna Bosna!

Iz Ljubljane ni prihajala nobena podpora. Tamkaj so se shajali liberalci k veselim pomenkom, kovali načrte in se kratkočasili, a odzunaj so jim odmirali bojevniki, ker ni bilo nobene moralne zaslombe. V Ljubljani niso spoznali elementarne sile, delavnosti in vztrajnosti nasprotnikov, držali so križema roke. Niso se ozirali in naslanjali na narod — in tudi učiteljstvo je del naroda! — ampak puščali so na cedilu delavne moči, zato je imel klerikalizem lahko delo; zavzel je postojanko za postojanko brez truda in boja. V Ljubljani so mislili, da vse opravi sam „Slovenski Narod“, ki je mnogo pisal, prijavljal časih iz-

borne članke — tudi iz učiteljskih krogov in iz našega lista! — a z obžalovanjem moramo tudi priznati, da je neki zli duh vse dobro pokvaril s tem, da je mnoge članke prevladovala strast in sebičnost, ošabnost in preobila osebnost. Na podoben način kakor sedaj nas zaradi stvarnega in nežaljivega članka je napadel mnogo drugih oseb in jih — skoro bi rekli hoté in namenoma — pahnil od sebe. Takšno pedagogiko narodne vzgoje moramo odločno odklanjati, čeprav se liberalizmu zamerimo do kosti. S takim delom si ne pridobiva nihče somišljenikov, tako delo je podobno zatiranju samega sebe.

„Slovenski Narod“ trdi, da ni kriva samo duhovska agitacija, ampak da so v veliki meri krivi tudi učitelji sami, da imajo tako malo zaslombe med ljudstvom. To svojo trditev podkreplja s tem, da se učiteljstvo z malomarnostjo posveča svojemu poklicu, da so poročila, ki prihajajo od nadzornikov dežel-nemu šolskemu svetu, le izjemoma dobra, večinoma pa jako neugodna in polna bridkih pritožb in da so učni uspehi povprek slabi.

Ako bi ne čitali teh trdih besed v „Slovenskem Narodu“, bi mislili, da jih je zapisal „Slovenec“ ali „Domoljub“. A napisal jih je „Narod“, ki je pač dobro informiran o tem, kaj govore in sklepajo v deželnem šolskem svetu v Ljubljani, saj je njegov glavni urednik član deželnega šolskega sveta. A stvar je vkljub temu nekoliko drugačna.

Kakšna so poročila okrajnih šolskih nadzornikov, ki prihajajo na deželni šolski svet, je vsem dobro znano. Okrajni šolski nadzorniki so od danes do jutri. Ako hočejo sebi dobro, morajo tedaj, ko se začne njih funkcijska doba, pošiljati slaba poročila, ki prihajajo vedno boljša in ugodnejša, da vidijo v Ljubljani, kaj so gospodje nadzorniki storili za šolstvo. Njih poročila so njih kvalifikacija. Tako smo slišali letos pri vseh okrajnih učiteljskih skupščinah od okrajnih šolskih nadzornikov jako ugodne sodbje o podrejenem učiteljstvu. Misli pa si ne moremo, da bi pošiljali na deželni šolski svet drugačna poročila nego jih dajejo javno vpricho učiteljstva. To bi bilo nečastno in nedostojno. Iz javnih nadzorniških poročil posnemljemo, da so učni uspehi dobri, da je metoda dobra, da se učiteljstvo samo dalje izobrazuje, da s pridom uporablja učiteljske knjižnice, da prireja poučna zborovanja in hospitacije, da sodeluje pri „Šolski Matici“ in „Popotniku“, da poseča razne kurze v Ljubljani itd., da deluje pri podružnicah „Kmetijske družbe“ in pri raznih gospodarskih zadrugah itd., a da poleg tega skrbi tudi za izboljšanje svojega gmotnega stanja. Tak nekako je posnetek tudi letošnjega glavnega poročila deželnega šolskega nadzornika Levca. Dobro bi bilo, da zna učiteljstvo delati čudeže, da bi z enim hlebom kruha nasitilo vse člane svojih rodov in pest vinarjev, ki jih dobi vsakega prvega, izpremenilo v polno mošnjo zlatega denarja. Potem bi drugače razvijalo in uporabljalo svoje moči in bi lahko za kratek čas svojim zaničevalcem in obrekovalcem kazalo fige, kakor jih sedaj kažejo oni njemu. Zdaj pa nima časa za to. Uporabiti mora vsak trenutek trudapolnega življenja, da ne pocepa od pomanjkanja, zakaj tudi želodec učiteljskih familij morajo dobivati hrano, ker nismo kot lilije na polju ali kot uredniki „Slovenskega Naroda“, ampak ker smo čisto navadni ljudje, ki si moramo vsak kosček kruha priboriti s težkim in napornim delom. Le pojdite po deželi okrog in povejte, kdaj učiteljstvo lenuhari! Kadar si v Ljubljani naši sodniki šele manejo zaspane oči, takrat je učiteljstvo že trudno od dela. Kadar se v Ljubljani „Pri roži“ ob zimskih večerih radujejo in vodijo slovensko politiko, takrat učiteljstvo še dela v obrtnih šolah. Od jutra v mrak gre naše delo, dan na dan, leto za letom. In sedaj pride „Slovenski Narod“ in pravi, da smo lenuhi! „Slovenski

Narod" in njegovi uredniki, ki so že pozabili, kaj je boj za kruh, boj za obstanek! To je gabno, nečastno!

Pred tremi leti je bilo, ko je objavil „Slovenec“ enako očitane. Temu tega ni zameriti. Bil je vedno naš odkrit sovražnik, in njegovi uredniki niso bili nikoli lačni. In tedaj se je „Slovenski Narod“ zavzel za nas. Priobčil je tisti odstavek glavnega poročila g. deželnega šol. nadzornika Levca, ki govori o učnih uspehih kranjskega učiteljstva. Povedal je v odstotkih, koliko je prav dobrih, dobrih, zadostnih in nezadostnih učnih uspehov na kranjskih ljudskih šolah. Tedaj je bilo z nezadostnim uspehom klasifikovanih samo šest učnih oseb, pa še te so bile samo začasni učitelji, ki so brez mature in ki jih je sedaj na Kranjskem 56. In tako je tudi danes, ko očita oniisti list vsemu učiteljstvu lenobo in zanemarjenje stanovskih dolžnosti, očita torej to, kar je za vsak stan najžaljivejšega in najbolj kompromitujočega.

In ali je poročilo „Slovenskega Naroda“ ali poročilo deželnega šolskega nadzornika bolj verjeti, ne bo težko ugeniti.

V vsakem stanu je nekaj smeti. Tudi advokati in žurnalisti niso brez njih, pa tudi učiteljstvo ne. Toda nespodobno in nedostojno je zaradi izjem blatiti ves stan, kakor je to storil „Narod“. Pri sedanjih draginjah in ob sedanjih razmerah, ko se mora ubogi začetnik-učitelj preživljati z mesečno plačo 66 K, je vsaka nedostojna kritika njegovega dela v šoli in izven šole podlo obrekovanje in čisto nič drugega! Sit človek ne ve, kaj in kako trpi lačni in s kakimi težavami se mora boriti za obstanek, da se vzdrži in da telesno in moralno ne propade. Znano je, da pritira sila marsikoga tudi do moralne propasti, in zato smo iskreno veseli, da nimamo v svojem stanu vkljub najškandaloznejšim materialnim razmeram nobene moralne propalice! Ako se je kje katera pojavila, smo jo vrgli iz svoje srede ali pa smo prisilili šolske oblasti, da so odstranile madež iz našega stanu. Dokaze imamo za to.

Vzdrževalo in preživljalo nas je do današnjega dne pošteno delo, ki mu je vir globoko prepričanje in plemenito navdušenje, ki ne zasluži graje in obsojbe, temveč ki kliče po krepki podpori, po moralni zaslombi vseh tistih mož, ki jim je bodočnost našega ljudstva pri srcu.

Kdor obsoja tako delo, obsoja samega sebe in dokazuje, da ne ume učitejskega dela in naloge šolstva, ki ne deluje s teatralnimi efekti, ampak ki dela polagoma, premišljeno in sigurno!

V nasprotju s „Slovenskim Narodom“ se moramo čuditi, kako je sploh mogoče, da je učiteljstvo ob takih razmerah, v kakršnih živi, storilo toliko, kolikor je. Zakaj niso ravno izjeme tisti tovariši, ki pošljejo vsakega prvega vso svojo mesečno plačo v Ljubljano, kjer se jim šola deca. Njim in onim, ki so z njimi doma, ostaja prazna mošnja in tisoč skrbi, kako je treba telesne in duševne moči še bolj érpiti, da pridejo do kruha. Tako življenje ni nobena šala, to nam lahko vsak verjame. Seveda, tisti, kdor ima en mesec več dohodkov nego učitelj vse leto, tega ne ume. Ako bi se učitelji držali nasveta nekega liberalnega prvaka, ki pa več ne deluje v politiki, potem bi se jim godilo morda bolje. Bilo je tako: Nek tovariš z mnogobrojno rodovino si je želel priti v Ljubljano, da bi z manjšimi stroški šolal svoje otroke. Potrkal je tudi na vrata onega rodoljuba, ki je bil slučajno član deželnega šolskega sveta, prosi ga pomoči. A dotični plemeniti mož ga je zavrnil: „Ali morajo vsi učiteljski otroci študirati? Ali niso lahko tudi šuštarji?“ Zabolelo je tistega očeta-učitelja srce. Ali naj njegova deca trpi vse življenje in preklinja uro svojega rojstva zato, ker ji je oče učitelj?

Mi se upamo trditi, da dela učiteljstvo za svojo plačo več nego je dolžno, trditi se upamo, da nista učiteljevo delo in njegova plača v nobenem razmerju, temveč da sta v kričečem nasprotju. To je trdil prejšnje čase tudi „Slovenski Narod“, a sedaj je hipoma izpremenil svoje nazore.

Kakšno sodbo o delovanju učiteljstva sta izrekla zastopnika narodno-napredne in klerikalne stranke na znanem velikonočnem shodu učiteljstva v Mestnem domu v Ljubljani, je znano tudi „Slovenskemu Narodu“, saj je priobčil o tem shodu obširno poročilo, priobčil je v celoti tudi govor našega govornika. V imenu narodno-napredne stranke je govoril g. Ivan Hribar, v imenu klerikalne g. Fran Povše. Oba sta poudarjala odlične uspehe učiteljskega delovanja, trdeč, da je treba takemu delu tudi poštenega plačila. Ali sta ta dva moža lagala? Ali ni lanske jeseni šolska razstava v Ljubljani najjasnejše dokazala, kaj stori učiteljstvo? Takrat je prišla pohvala od deželnega šolskega sveta, in „Slovenski Narod“ je priobčil laskavo oceno o tej razstavi. Kako se z vsem tem vjema sedanja pisava „Slovenskega Naroda“? Ali je bil neodkritosrčen in lažnjiv tedaj ali je pa sedaj. To nam povejte, gospodje!

O učiteljevem delovanju izven šole smo priobčili v letošnjem letniku svojega lista štiri obširne članke tovarišev Žirovnika, Kabaja, Strmška in Widra. Ponavljali bi samo ona izvajanja, ako bi hoteli ovreči „Narodovo“ trditev, da ni učiteljstvo — razen nekaj posameznikov — nič storilo za ljudsko izobrazbo. Iz „Narodovega“ članka celo zveni očitane, da se učiteljstvo čedalje bolj pogreza v lenobo, da so naše šole prava gnojišča. Kdor primerja imenovane članke s takimi obdolžitvami, mora priznati, da je popolnoma opravičeno ogorčenje, ki ga je zbudil „Narodov“ članek v učiteljskih in tudi v neučiteljskih krogih.

Da, tudi v neučiteljskih! Čuli smo na lastna ušesa, kako so se priznani liberalci zgražali nad „Narodovim“ člankom. Čuli smo, da bodo začeli naročniki vračati „Narod“, ako še kdaj tako napade učiteljstvo. In čuli smo, da se kmalu pokažejo posledice, ako se storjena krivica kakorkoli ne poravnala!

Vsega tega si nismo izmislili, kakor si je „Narod“ izmislil trditev, da je naš članek zbudil v vseh krogih narodno-napredne stranke največje ogorčenje. Ravno obratno je resnica: naš članek je provzročil odobravanje, a „Narodov“ ogorčenje. Kdor ne verjame, se kmalu prepriča.

O delovanju vodstva narodno-napredne stranke se nam je potožil nedavno eden urednikov „Slovenskega Naroda“, trdeč, da gospodje nič ne delajo. To tožbo bi lahko potrdili tudi člani izvrševalnega odbora te stranke. Kdor nam ne verjame, naj jih vpraša, da zve resnico!

Temu nasprotno pa dela učiteljstvo, kolikor največ more. Neki naš tovariš slušbuje v popolnoma klerikalnem kraju. Tam ima sorodnike odlični liberalci, a ta niti svojih najbližjih sorodnikov ni mogel ohraniti liberalni stranki. Take so tam razmere. Vendar pa se je našemu tovarišu posrečilo ustanoviti malo svobodomiselnost občin, ki pa seveda ne prisega na liberalne velmože. Strahopeten in len gostilniški kričač pač ni tak človek, ker je vselej odločno nastopil, kadar se mu je zdelo to potrebno! Bil je pa vselej previden, da si ni z nespametno radikalnostjo vsega pokvaril. Lahko je v napredni Ljubljani biti radikalen ali liberalen, a težko je enemu samemu svobodomiselnemu v popolnoma klerikalnem kraju pridobivati somišljenikov. To je plemenito in možko delo, ki mu ni treba metati polen pod noge, nego ki zasluži priznanje in podporo!

In takih primerov je več. Iz njih je razvidna pretiranost „Narodove“ trditve, da nima učiteljstvo med ljudstvom nobene

zaslombe. Kjer je nima, ni učiteljstvo samo krivo, ni kriva samo duhovska agitacija, ampak je kriv tudi „Slovenski Narod“ s svojo netačno in sirovo politiko. V liberalni stranki ni bilo nobene organizacije. Nje člani so bili tisti, ki so bili naročniki „Slov. Naroda“. A mnogo teh se je premnogokrat zgražalo nad raznimi objavljenimi članki, zaradi osebnih napadov, zaradi pretirane farške gonje in zaradi udrihanja po veri. Kdor je čital „Slov. Narod“ na kmetih, je veljal med ljudstvom za brezverca kar je zlasti učiteljstvu jako oteževalo stališče in mu izpodkopavalo ugled ter ga odtuževalo ljudstvu. Liberalna stranka je bila do učiteljstva polna obljub, a izvršila jih je malo. Ali je potem kaj čudnega, da je postajalo učiteljstvo — čeprav napredno — nezaupno?

Iz vsega, kar piše „Narod“, je razvidno, da je o splošnem učiteljskem delovanju jako površno, pristransko in celo napačno informiran, sicer bi ne mogel tako pisati. Takisto mu je tuje delovanje klerikalizma na kmetih in tudi individualnosti našega ljudstva ne pozna. Sedaj je krivo edino učiteljstvo, da poganja klerikalizem med ljudstvom tako močne korenine. Samo tista izobrazba, ki izvira iz svobodne šole, je vir svobodomiselnosti. Sicer imamo tudi med narodom in inteligenco mnogo izobraženih ljudi, ki so pa v klerikalnem taboru, kamor jih je pognala samo breztačna liberalna pisava in gonja. Kakor smo trdili v članku „Učitelj in politika“, trdimo tudi danes, da je direktno delovanje za liberalno stranko nemogoče, ker je med narodom preveč razvpita. Indirektno delo zunaj šole po dovršeni šolski dobi pa je silno težavno. Ko izstopijo otroci iz šole, jih zagrabi duhovniki in potaknejo v razne bratovščine. Iz teh kremljev jih je težko iztrgati. Zato mora biti učiteljstvo jako previdno, da več ne škoduje nego koristi. Mnenje učiteljstva je — in po tem mnenju se ravna — da rodi trajen sad samo vestno delo v šoli, po končani šolski dobi pa previdno občevarje, razmotrivanje, preudarjanje z razsodnimi in pametnimi ljudmi o gospodarskih in političnih vprašanjih, kar se najlože vrši v izobraževalnih društvih. A vse to je spojeno s silnim trudom, največkrat z gmotnimi stroški in z veliko zamudo časa. Kako naj učiteljstvo vse to stori, ko se mora samo boriti za svoj obstanek? Po končani šoli je treba iskati stranskih dohodkov ali pa stradati. Trudno in lačno učiteljstvo, bogme, ne more delati čudežev. A vkljub temu stori učiteljstvo, kolikor more. Mnogo je ljudi, ki se zastonj še ne podpišejo, a učiteljstvo žrtvuje čas in denar. Več ni mogoče. Resnica je, da so nekateri tovariši, ki ne store nič v tem pogledu, a ogromna večina je do skrajnosti delavna. Na mnogih krajih pa so liberalci tako ošabni in prezirljivi, da gledajo učitelja samo preko rame, da ga ne marajo med sebe, ta se jim pa neče usiljevati, ker bi bilo to zanj poniževalno in sramotno. O tem bi se dalo mnogo pisati, a to storimo o drugi priliki. Rečemo samo, da je grdo in neodpustno, v zahvalo za požrtvovalnost in trud tako natolcevat učiteljstvo!

Ako bi liberalna stranka s pametnim vodstvom kazala pot k napredku, bi tudi učiteljstvo lažje delalo. Ker pa tega ni storila, kaže le svojo nedelavnost in nesposobnost. A naglasiti moramo tudi, da ni učiteljstvo samo zaradi stranke, ampak da je tudi zaradi šole. Vsaka stranka pa mora imeti v svojem programu tudi šolstvo, zato bi morala biti liberalna stranka tudi zaradi učiteljstva in šolstva in bi morala pred vsem prvemu dostojno regulirati plače, da ga postavi na čvrste noge. Tako bi bilo delovanje učiteljstva lažje in uspešnejše.

„Slovenskemu Narodu“ ne kratimo zaslug. A zdi se nam vendar prebahaška pisava, ako pravi, da imamo vse, kar imamo in kar smo, le po njegovi zaslugi. Zdi se nam, da mislijo, go-

spodje, da smo nedelavni in nerazsodni otroci. Kaj pa naša „Zaveza“ in vsa naša društva? Ali si nismo organizacije ustanovili sami? Ne damo se poniževati in si jemati ugled in spoštovanje! Postavili smo se na lastne noge, se borili za svoj obstanek, za napredek šolstva in za ljudsko blaginjo z vso vnemo, vztrajnostjo in odločnostjo. Kdor je z nami, je naš prijatelj, kdor je proti nam, je naš sovražnik. Kdor je šoli, narodni prosveti in učiteljstvu nasproten, ta ni naprednjak. Kar je liberalizem storil za učiteljstvo, to je bila njegova sveta dolžnost.

Dr. Tavčarju ne jemlje nihče zaslug, ki si jih je pridobil za učiteljstvo. Učiteljstvo ceni te zasluge, sicer bi ga ne imenovalo za častnega člana „Zaveze“. V tem pogledu mu želi še mnogoletnega uspešnega delovanja. Tudi kot pisatelja visoko cenimo dr. Tavčarja. Opozarjamo samo na ocene njegovih „Povesti“, ki smo jih svojedobno priobčevali v svojem listu. Naš „impertinentni napad“ velja dr. Tavčarju kot politiku. Delal je mnogo, a delal je skoraj sam. Ni znal organizovati stranke, da bi živela in delala sama zase. Bil je vojskovodja brez vojske. Njegovo delo je bilo tako, da si je vso ljudsko maso pridobil klerikalizem, ker se dr. Tavčar ni znal ali ni hotel prilagoditi demokratiškim načelom sedanjega časa. Pri zadnjih kočevskih volitvah so nastopili volilci pod imenom agrarne stranke, tako tudi v Šenčurju na Gorenjskem. Zakaj? Ker si niso pod liberalnim imenom upali na dan. Kje pa naj torej išče liberalna stranka zaveznikov, ako ne med ljudstvom? Sama mehkužna gospoda je ne bo rešila. Ta ni ustvarjena za „politiških bojov viharje“. Tudi po mestih in trgih se že močno krči število liberalcev. V imenu sedanjega liberalizma ni mogoče pri prihodnjih volitvah pričakovati uspehov. Prijatelj in dobitnik učiteljstva, dr. Tavčar, naj nam verjame, da bo pri državnozborskih volitvah še ljubljanski mandat v nevarnosti. Zato naj zastavi vse sile, da se narodno-napredna stranka reorganizuje, dokler je še čas. Naj si ustvari program in pridobi mladih in krepkih delavcev. To vendar ni nobena impertinentnost, ako želimo resničnemu prijatelju učiteljstva vse dobro tudi v političnem življenju. Naj blagovoli torej „Narodov“ člankar spraviti impertinentnost zase!

Povedali bi lahko še mnogo, a mislimo, da je za danes dovolj. Saj se ponudi kmalu zopet prilika, da bomo govorili dalje. Zavrtni moramo samo še dve „Narodovi“ trditvi.

„Narod“ pravi, da ga ni nihče tolikrat zapeljal in zlorabil, kakor prav nekateri učitelji. Temu se ne čudimo v sedANJI obrekljivi dobi prav nič, čeprav je tako delo vredno graje. Če delajo to duhovniki na katoliški podlagi na grd in ostuden način, jih je gotovo poizkušal posnemati tudi kak učitelj. Protestujemo pa odločno proti temu, da bi „Slov. Narod“ zaradi takega posameznega slučaja blatil ves stan.

Naposled piše „Narod“: „Tudi z našim listom ni člankar „U. T.“ zadovoljen. To nas malo ženira, ker vsa učiteljska slovenska literatura priča, da so učitelji v tem oziru absolutno nekompetentni sodniki.“ Tako so torej vsi slovenski učitelji literati in glasbeniki z enim mahom politični z gnojnico. In tako piše tisti list, ki je te literature nešteto krat hvalil in priobčeval njih članke, razprave, feljtone itd. Ne zagovarjamo nikogar, ker ni „Narod“ z imenom nikogar imenoval. Poslužil se je tudi v tem primeru najlažjega sredstva: bagatelizovanja. Sklicujemo se samo na laskave kritike, ki jih je tolikokrat objavljalo o „Učiteljskem Tovarišu“, o „Popotniku“ in o „Zvončku“, ki jih ureja in piše učiteljstvo. Sklicujemo se na publikacije „Slovenske Šolske Matice“, „Slovenske Matice“, „Glasbene Matice“, „Nove akorde“, „Slovansko knjižnico“, „Knjižnico za mladino“, „Mladinsko knjižnico“, „Ljubljanski Zvon“, „Dom

in Svet“, „Vrtec“, „Izvestja muzejskega društva“, „Družbo sv. Mohorja“, na samostojna dela itd. Kdo je ustvaril slovensko pedagoško literaturo, kdo slovensko metodiko, kdo uvedel v šolo narodno pesem, kdo opozoril Slovence na Komenskega, Pestalozzija, Rousseaua itd.? Vse to literarno delovanje slovenskega učiteljstva je vsaj toliko vredno, kolikor so vredni „Narodovi“ razbojniški romani. Z mirno vestjo torej primemo golido gnojnice, ki se je nagnila proti nam, in jo treščimo z vso smrdečo vsebino tistemu pod nos, ki je hotel osramotiti naše uspešno delo!

In tako smo zdaj gotovi! Tudi mi smo povedali odkritosrčno in pošteno svoje mnenje. Da je med učiteljstvom že davno opazovati strujo zoper sedanjost liberalno stranko, ni več nobena tajnost, zato je moralo priti do tega. Čim prej — tem bolje. Učiteljstvo je bilo, je in ostane napredno. Ako ni več kakor deset učiteljev — in v tem primeru verjamemo „Narodu“ — ki soglašajo z njegovim člankom, je to le učiteljstvu v ponos, ker kaže, da zna učiteljstvo samo misliti in da je politično zrelo. A obenem je to za stranko žalostno izpričevalo, ker nam priča, da ni znala izborna organizovanega učiteljstva pridobiti zase.

Vemo prav dobro, da ni liberalizem odvisen samo od učiteljstva, a odvisen je od učiteljstva in od tistih zrelih mož, ki stoje za njim in njemu ob strani. In teh ni tako malo, kakor si mislijo v Ljubljani. Oklestite od drevesa veje in korenine — kaj ostane? Samo golo deblo, ki se posuši, pade in sprhni!

In to hoče „Slovenski Narod“.

Vkljub temu ostane učiteljstvo neomajno naprednega mišljenja. Kakor doslej se bo tudi odslej borilo za svoje in našega šolstva koristi, ker je prepričano, da pride našemu ljudstvu samo potem prave izobrazbe svobodna in boljša bodočnost.

„Slovenskemu Narodu“ pa smo hvaležni, da nam je ponudil priliko za pošten in odkritosrčen razgovor.

Naš denarni zavod.

Geslo: Kar plodonosno naložim,
v pomoč le sebi podarim.

Hranilnica in posojilnica Učiteljskega konvikta v Ljubljani,

— registrovana zadruga z omejenim jamstvom. —

Promet do konca mal. srpana 1906 K 177.464.06.

Naznanilo. Kdor želi od zadruge kakih informacij, naj za odgovor priloži 20 h v poštinih znamkah. Na prošnje brez vpošiljatve navedenih znamk se ne odgovarja.

Dobra znamenja.

Novemu učnemu in šolskemu redu niso zaman očitali premnogi politiki, da je nekaka v blažji obliki odeta koncesija avstrijskim klerikalcem in da bo treba paznim očesom motriti vsak korak, ki ga napravi internacijonalni klerikalizem pod varstvom novega učnega in šolskega reda.

C. kr. deželni šolski svet kraljestva Češkega je izdelal pred kratkim takozvano izvršitveno novelo — skoro popolnoma v klerikalnem duhu, akoravno prevladujejo v tej deželi napredni Mladočehi. Posebno § 74. je tako tolmačil, da bi ga menda lepše ne mogel tolmačiti c. kr. deželni šolski svet na Tirolskem.

Zakaj le-ta je odredil, da mora učiteljstvo nadzorovati ob nedeljah otroke pri mašah; da se mora vsaka zamuda nedeljske maše šteti kakor zamuda šolskega poldne, in da je ta zamuda neopravičena, ako otrok pride v ponedeljek dopoldne v šolo. Opraviči se pa, ako dotični šolar v ponedeljek dopoldne izostane od pouka. Vse te zamude mora dotično vodstvo sporočiti katehetu. — Neopravičene take zamude se kaznujejo z globo, oziroma z zaporom.

Ravnotako morajo učitelji nadzorovati otroke pri raznih procesijah. En učitelj sme pa le toliko otrok nadzorovati, kolikor jih more, maksimalno število 40.

Odredba c. kr. deželnega šolskega sveta češkega tudi precej omiljuje one točke, ki se tičejo katehetov. Pripoznava jih skoro kakor samostojna bitja, ki niso skoro nič vezana na šolsko disciplino. —

Umevno je torej, da je morala taka odredba zbuditi največjo nejevoljo med prebivalci Češke, tako med Čehi kakor tudi Nemci.

Prvi veto sta vložila dva člana c. kr. deželnega šolskega sveta. Pridružilo se jim je potem nebroj občin, korporacij, posameznikov i. t. d. Ogorčeni protesti — celo brzojavni — so deževali tako na zeleno mizo cesarskega namestnika, jeguljastega Coudenhova, kakor tudi c. kr. naučnega ministra dr. Marcheta.

In protesti so izdali. Coudenhove si ni upal niti predložiti imenovane odredbe v potrjenje, oziroma v objavo, a minister dr. Marchet je kratkomalo sistiral dotično odredbo, skličejoč se na § 14. držav. zak. z dne 21. dec. 1867. l.

Ta odredba je dalekosežnega pomena. Zakaj le-ta nam daje v roke sredstvo, odbiti z lahkoto vsak napad prepotentne naše duhovščine. — Kakor ne dela nobeden drug stan stafaže raznim cerkvenim ceremonijam, ravnotako ni obvezano učiteljstvo kakor ravnopraven stan v Avstriji izvrševati samovlastne naprave tega ali onega cerkvenega služabnika.

Imenovano sistiranje je imelo takoj dobro posledico.

C. kr. mestni šolski svet ljubljanski je sklenil v svoji seji dne 20. junija t. l., da se s šolskim letom 1906/7 odpravijo takozvane tedenske šolske maše. — S tem sklepom je c. kr. mestni šolski svet ljubljanski storil veliko uslugo onim staršem, ki pošiljajo svojo deco v mestne ljudske šole. — Preverjeni smo, da bi dobil mestni šolski svet takoj odvezo vseh pravih staršev, ako bi jo potreboval.

Mnenje raznih celibaterjev nam pa ni in nam ne bo nikdar imponovalo. — In kadar se le-ti igravajo kot zagovorniki slovenskih staršev, tedaj imamo zanje vselej le pomilovalen vzklik: Kaj boste vi poljudje, saj ne poznate vzvišene ljubezni materinskega in očetovskega srea! △

Slika k istrskim razmeram.

V 49. številu lanskega letnika našega lista je omenil naš dopisnik, kako je prestavljal okrajni šolski svet v Kopru dva provizorična učitelja. Sedaj, ko so nam razmere bolj znane in ko je zadeva prišla do konca in se nam ne bo moglo očitati, da hočemo kaj prejudicirati, opišemo to zadevo natančneje, da bo občinstvu znano postopanje šol. oblasti v Istri. Torej k predmetu!

V Lazaretu blizu Kopra je obstojala trirazredna ljudska šola s slovensko-italijanskim učnim jezikom. Na tej trirazrednici je služboval nadučitelj II. pl. razreda že več časa provizorično. Mir je bil, dokler ni prišel na Lazaret župni upravitelj, ki misli,